

Охунжон ҲАКИМ,
Ўзбекистон халқ шоири

КАЛБИМДА БАРКАРОР БАХОРЛАРИМ БОР

КЕЛСАНГИЗ

Қани қопимга, э зебо, келсангиз,
Қўриб бир ташриғни раво, келсангиз.

Битта қарошингиз минг бир шифодир,
Қилип дардларимга шифо, келсангиз.

Босган қадамингиз саси — наводир,
Бошлинуру кўксимда иаво келсангиз.

Сизни деб саргардан кезган бир гадо
Бошига қўнарди хумо, келсангиз.

Ташниа висолман, қани бир бора
Айлаб тош кўнглини дарё, келсангиз.

Безонта, саргашта умримга маним
Киарди мазмуну маъни, келсангиз.

Будонд ортадир хусну малоҳат,
Айлардик адоқсиз дую, келсангиз.

Охунжон, тангридан давлат ўтинашсиз,
Менга кифоядир шумо*, келсангиз.

ҚИДИРМАНГ

Нодонлар тўпидан доно қидирманг,
Яни, кесакдан ҳам жило қидирманг.

Покизи заминда унар тоза гул,
Тиконзор ичинда ръяно қидирманг.

Университетдош дўстим, бирордарим
тengдош, касбодш, маншурдошим
Тўлкин Алимовга кутлов ёзмам деб,
кўлга қалам олсан, хаёлим ўтган асрнинг
олтмишини ийларининг аввалини
бадий адабиёт нашриётига кетади.
Ўша пайтлар бу нашриёт ғоятда
файзли, гавжум, кизиқ воқеалар бўлиб
турадиган, кириди-чиқиси кўп жой эди.
Барча йирик адабий воқеалар аввал
Ёзувишлар уюшмасида ва сўнгра шу ада-
бий нашриётида рўй беради.

Бу ерда университеттин эндигини ту-
гатган Абдулла митти юлдузларни шавк
билин силкитиб, ўша даврда ҳамманинг
тилига ва дилига "Мен нечун севаман
Ўзбекистони?" — деган ўша маҳзун са-
волларни жойламоқчи бўларидан. Ок-
оплик тоғларни кўшик садоларига
тўлдириб, Чўлон ва Хамид Олимжон-
дан улги олиб, Эркин Воҳидов хаёл
дарёларида ботгани ўз кисмат юлдузи-
ни изларди, унчи одамлар қалбларидан
топишади ўтрандари.

Бунда Миртемир ва Султон Акбарий
эрта-тоңгдан гумбузлартиб ўнги ёзган
шевъярларни ўқишиди. Миркарим
Осим оригинални прозасининг потини хона-
сида бир чеккада ҳеч кимнинг кўзига
ташланмайдиган таҳтида ўтириб
"Содик фуқаро"нинг машинадан ҳозир-
гина чиқкан варажларини эҳтиётлик
билин кўздан кечирали. Одил Шаро-
пов ва Вахоб Рўзиматов Гўркий ҳамда
Шолохонвон чўнг мардана сўзлари,
фиқрлар дунёсига ўзбек тилидан мос
табдилар ахтаришади.

Шарқ адабиётлари редакциясида
ғайратли, ўт пурим шарқишунос Шоис-
лом Шомукхаммединг Ҳайёмдан киль-
ган янги таржималари ўқипар ва Му-
нирхон Мунизода чукур сукутга ботиб,
оқарган кекса бошини ерга қадар эг-
гана тинглаб кўлт этмай ўтиради.

Бунда Лола Тохирова, Қодир Мирму-
хамедов, Ҳусан Рўзиматов, Малик Раҳ-
мон, Сандахмад Ҳудойберганов, Носир
Фозилов, Салим Абдуқажор, Салим Ра-
хим, Мирзиёд Мирзоидов, Тўйигу Ва-
лиев, Миод Ҳакимов Пушкин, Гогол, Толстой,
Тургенев, Шишков, О'Генри, Эдгар По, Каби дунё мутозларининг ки-
тобларни ўзбекча янгратни устида туни кун бош котиришади. Уларнинг
дадил уринишлари, ижодий жасоратла-
ри, сарзахат меҳнатларидан улуг адабий
ходисалар дунёга келарди. Ахиж
кўтарикин, самарали ижодий муҳит яра-
тилади. Мен ҳам шу нашриётида 1961
йилда янги ишга тушгани бош мухит-
га муносиб ўзбек керак, деган фикрда
юрадид. Бир куни эрталабдан бир
канча ношир, мухаррир бирордларни
иттинос қилиб ўйниб, уларга Мирте-

муринг "Сурат" достонини бошдан-
ён ўқиб берган, улардан бизнинг энди-
гини поззиямизнинг ўйли айни шу-
достон ўйли, услуги, овози эмасми? —
деб айтган эдим. Романтик масрур бо-
лалар эдик-да, кўнглини дойм кўтарики-
ни ва тоза! Шунда раҳматли Гулом
Шоди "Прима" сигаретини ҳарабодай
бормоқлари орасида кисиб, бурқисит
туттагани, менга лайиб бир четига:
"Ҳўш, нима бўлти?" — деб қарши савол
берган, — "Ҳамма Миртемирга ўхшани
шартми? Ҳўш, қани, айтинг-чи, марк-
сиз классиси агадиёт ҳақида нима
деган? Сиз Белинскийни ўқиганмисиз?"
— деб имтиҳонга туттган эди.

Ажойб сергулув майдон эди бу
нашриёт!

Тўлкин Алимов 1964 йилда универ-
ситетни битириб, агадиёт нашриёти-
нинг шундун ижодий муҳитига кириб
келиши.

У янгина диплом олган йигитча ада-
бий танқид, мумтоз адабиёт, ҳали ижо-
дий бўлимнинг эндигини туттагани
жадид. Романтик масрур бо-
лаларни ўзбекчиликни ўхшани
шартми? Ҳўш, қани, айтинг-чи, марк-
сиз классиси агадиёт ҳақида нима
деган? Сиз Белинскийни ўқиганмисиз?"
— деб имтиҳонга туттган эди.

Ажойб сергулув майдон эди бу
нашриёт!

Тўлкин Алимов 1964 йилда универ-
ситетни битириб, агадиёт нашриёти-
нинг шундун ижодий муҳитига кириб
келиши.

У янгина диплом олган йигитча ада-
бий танқид, мумтоз адабиёт, ҳали ижо-
дий бўлимнинг эндигини туттагани
жадид. Романтик масрур бо-
лаларни ўзбекчиликни ўхшани
шартми? Ҳўш, қани, айтинг-чи, марк-
сиз классиси агадиёт ҳақида нима
деган? Сиз Белинскийни ўқиганмисиз?"
— деб имтиҳонга туттган эди.

Ажойб сергулув майдон эди бу
нашриёт!

Тўлкин Алимов 1964 йилда универ-
ситетни битириб, агадиёт нашриёти-
нинг шундун ижодий муҳитига кириб
келиши.

У янгина диплом олган йигитча ада-
бий танқид, мумтоз адабиёт, ҳали ижо-
дий бўлимнинг эндигини туттагани
жадид. Романтик масрур бо-
лаларни ўзбекчиликни ўхшани
шартми? Ҳўш, қани, айтинг-чи, марк-
сиз классиси агадиёт ҳақида нима
деган? Сиз Белинскийни ўқиганмисиз?"
— деб имтиҳонга туттган эди.

Ажойб сергулув майдон эди бу
нашриёт!

Тўлкин Алимов 1964 йилда универ-
ситетни битириб, агадиёт нашриёти-
нинг шундун ижодий муҳитига кириб
келиши.

У янгина диплом олган йигитча ада-
бий танқид, мумтоз адабиёт, ҳали ижо-
дий бўлимнинг эндигини туттагани
жадид. Романтик масрур бо-
лаларни ўзбекчиликни ўхшани
шартми? Ҳўш, қани, айтинг-чи, марк-
сиз классиси агадиёт ҳақида нима
деган? Сиз Белинскийни ўқиганмисиз?"
— деб имтиҳонга туттган эди.

Ажойб сергулув майдон эди бу
нашриёт!

Тўлкин Алимов 1964 йилда универ-
ситетни битириб, агадиёт нашриёти-
нинг шундун ижодий муҳитига кириб
келиши.

У янгина диплом олган йигитча ада-
бий танқид, мумтоз адабиёт, ҳали ижо-
дий бўлимнинг эндигини туттагани
жадид. Романтик масрур бо-
лаларни ўзбекчиликни ўхшани
шартми? Ҳўш, қани, айтинг-чи, марк-
сиз классиси агадиёт ҳақида нима
деган? Сиз Белинскийни ўқиганмисиз?"
— деб имтиҳонга туттган эди.

Ажойб сергулув майдон эди бу
нашриёт!

Тўлкин Алимов 1964 йилда универ-
ситетни битириб, агадиёт нашриёти-
нинг шундун ижодий муҳитига кириб
келиши.

У янгина диплом олган йигитча ада-
бий танқид, мумтоз адабиёт, ҳали ижо-
дий бўлимнинг эндигини туттагани
жадид. Романтик масрур бо-
лаларни ўзбекчиликни ўхшани
шартми? Ҳўш, қани, айтинг-чи, марк-
сиз классиси агадиёт ҳақида нима
деган? Сиз Белинскийни ўқиганмисиз?"
— деб имтиҳонга туттган эди.

Ажойб сергулув майдон эди бу
нашриёт!

Тўлкин Алимов 1964 йилда универ-
ситетни битириб, агадиёт нашриёти-
нинг шундун ижодий муҳитига кириб
келиши.

У янгина диплом олган йигитча ада-
бий танқид, мумтоз адабиёт, ҳали ижо-
дий бўлимнинг эндигини туттагани
жадид. Романтик масрур бо-
лаларни ўзбекчиликни ўхшани
шартми? Ҳўш, қани, айтинг-чи, марк-
сиз классиси агадиёт ҳақида нима
деган? Сиз Белинскийни ўқиганмисиз?"
— деб имтиҳонга туттган эди.

Ажойб сергулув майдон эди бу
нашриёт!

Тўлкин Алимов 1964 йилда универ-
ситетни битириб, агадиёт нашриёти-
нинг шундун ижодий муҳитига кириб
келиши.

У янгина диплом олган йигитча ада-
бий танқид, мумтоз адабиёт, ҳали ижо-
дий бўлимнинг эндигини туттагани
жадид. Романтик масрур бо-
лаларни ўзбекчиликни ўхшани
шартми? Ҳўш, қани, айтинг-чи, марк-
сиз классиси агадиёт ҳақида нима
деган? Сиз Белинскийни ўқиганмисиз?"
— деб имтиҳонга туттган эди.

Ажойб сергулув майдон эди бу
нашриёт!

Тўлкин Алимов 1964 йилда универ-
ситетни битириб, агадиёт нашриёти-
нинг шундун ижодий муҳитига кириб
келиши.

У янгина диплом олган йигитча ада-
бий танқид, мумтоз адабиёт, ҳали ижо-
дий бўлимнинг эндигини туттагани
жадид. Романтик масрур бо-
лаларни ўзбекчиликни ўхшани
шартми? Ҳўш, қани, айтинг-чи, марк-
сиз классиси агадиёт ҳақида нима
деган? Сиз Белинскийни ўқиганмисиз?"
— деб имтиҳонга туттган эди.

Ажойб сергулув майдон эди бу
нашриёт!

Тўлкин Алимов 1964 йилда универ-
ситетни битириб, агадиёт нашриёти-
нинг шундун ижодий муҳитига кириб
келиши.

У янгина диплом олган йигитча ада-
бий танқид, мумтоз адабиёт, ҳали ижо-
дий бўлимнинг эндигини туттагани
жадид. Романтик масрур бо-
лаларни ўзбекчиликни ўхшани
шартми? Ҳўш, қани, айтинг-чи, марк-
сиз классиси агадиёт ҳақида нима
деган? Сиз Белинскийни ўқиганмисиз?"
— деб имтиҳонга туттган эди.

Ажойб сергулув майдон эди бу
нашриёт!

Тўлкин Алимов 1964 йилда универ-
ситетни битириб, агадиёт нашриёти-
нинг шундун ижодий муҳитига кириб
келиши.

У янгина диплом олган йигитча ада-
бий танқид, мумтоз адабиёт, ҳали ижо-
дий бўлимнинг эндигини туттагани
жадид. Романтик масрур бо-
лаларни ўзбекчиликни ўхшани
шартми? Ҳўш, қани, айтинг-чи, марк-
сиз классиси агадиёт ҳақида нима
деган? Сиз Белинскийни ўқиганмисиз?"
— деб имтиҳонга туттган эди.

Ажойб сергулув майдон эди бу
нашриёт!

Тўлкин Алимов 1964 йилда универ-
ситетни битириб, агадиёт нашриёти-
нинг шундун ижодий муҳитига кириб
келиши.

У янгина диплом олган йигитча ада-
бий танқид, мумтоз адабиёт, ҳали ижо-
дий бўлимнинг эндигини туттагани
жадид. Романтик масрур бо-
лаларни ўзбекчиликни ўхшани
шартми? Ҳўш, қани, айтинг-чи, марк-
сиз классиси агадиёт ҳақида нима
деган? Сиз Белинскийни ўқиганмисиз?"
— деб имтиҳонга туттган эди.

Ажойб сергулув майдон эди бу
нашриёт!

Тўлкин Алимов 1964 йилда универ-
ситетни битириб, агадиёт нашриёти-
нинг шундун ижодий муҳитига кириб
келиши.

У янгина диплом олган йигитча ада-
бий танқид, мумтоз адабиёт, ҳали ижо-
дий бўлимнинг эндигини туттагани
жадид. Романтик масрур бо-
лаларни ўзбекчиликни ўхшани
шартми? Ҳўш, қани

Шу кунларда таникли кинорежиссер Шавкат Жунайдуллаев томонидан суратга олинган "Кайтар дунё" (дастлабки номи "Омонат" эди) кўпсерили телевизион бадий фильм устидағи ишлар ниҳоясига етди. Миллий телерадиокомпаниянинг "Ўзбектелефильм" студиясида ишланган бу асар сценарийси Р.Кутимов қаламига мансуб. Ш.Жунайдуллаев ижодидан яхши хабардор бўлган (Ш.Бошкесов сценарийи асосидаги "Дархалак"ни эсланг) томошабинлар унинг бугалишини ҳам катта кизиқиши билан кутаётгандари аник. Шу сабабли санъатшунослик фанлари номидан Сабоҳат ХАЙТМАТОВА Шавкат Жунайдуллаев билан сұхбатлашиди. Куйида шу сұхбатни ётиборингизга ҳавола этишимиз.

Шавкат Ҳамидуллаевич, сиз кўпчиллик яхши кўрган ва энг оммабол бўлган телевизион кино соҳасида кўлдан бўён муввафқиятли ишлаб келияпсиз. Агар кинотеатр билан телевизион томошабинларни аудиториясини назарда туласак, муҳисларингиз ниҳоятда кўклиги аён бўлади. Тижорат филмлари яратиш нигининг иўхуми?

— Табиатдан ниҳоятда барқарор одамман. "Ўзбектелефильм" студиясида 1969 йили, Москвадаги кинематография институтининг операторлиғи факультетини тутгатиши келган манзуман. Биринчи операторлик ишни "Кўйирчобоз" фильмни бўлган. Студияда операторлик билан режиссёрик ишни биргалиди олиб бориб, "Куз новелласи" картинасини

— Энди янги филмингиз ҳақида гаплашсак. Бу асар ўзи нима ҳақда?

— Бу бадий телевизион фильм 15 кисмдан иборат. Бундай асарларни сериял деб аташ кенг урб бўлиб кетди. Киносценарийи Равшан Кутимовининг кинодраматургиядаги илк иши. Сериял устидаги иш вактида сценаристи ўзгаришлар юз берди, жиддий тутгатишлар кириттиди. Бу иш ижодий гурух учун ҳам ниҳоятда мураккаб кечди. Сценарийдаги диалоглар кўп иллик ижодий тажрибага эга бўлган муҳарриримиз Дилбар Зиёдовдан томонидан тўлдирилди. Сценарий устида расскази Д.Валиев, либослар рассоми К.Коркик, композитор В.Бармиев билан қадрдан ҳамкасларим билан бирга ишладик.

Фильм лейтмотивини белгиловчи

кушикни таникли хондан Кумуш Раззакова ишни билимиш. Ўз ишининг билимдени Баходир Абдуллаев мухаррирлик килган. Овозларни кайта ёзиш режиссёrlари С.Абдурахимов ва К.Усмонов. Хуллас, янги асаримиз якин ҳамкасларим билан бирга ишладик.

— Ўн беш кисмлий фильм ўз қандай қандай өвқеаларни қўрамаб олган?

— Фильмимиз севти, садоқат, дўстлик, инсонлийлик ҳақида. Яна ҳасадгўйлик, иккисизламалик, мансабластрик, пасткашил, албахлик оқибатида бу эзгу тушунчалар топталши мумкинликни ҳақида ҳикоя қилинади бу асарда. Өвқеалар шу кунларда, вилят миёндишадиги шахарлардан бирда бўйлаб ўтади. Уча ҳаракмон — Абдулла, Лазиз, Халилни эрракча дўстлик ришталари бирлаштириб туради. Улар болалиқдан бир-бirlarini яхши биладилар. Бош ҳаракмон Абдулла маҳсадга итильуван, ростгўй йигит, кичик тижорат билан шугулланади. У машкура билан унаштирилган, тўйлари бўлиши керак. Бувиси ўлаётib унга кимматбахо бўломларни мерос колдиришидан, ана шу бўйлини деб соҳта дўстлари ва қаллиги машкура унинг бошига қандай кунлар соилишидан ҳали бехабар. Асосий өвқеалар шу асномда ривожланиб

боради. Фильмнинг номланиши устида ҳам ачча бош котирдик. Бир неча номлар ичидан "Кайтар дунё"ни танлайдик. Айнан шу ном картинанинг асосий фосяни ўзида акс этириди, деб ўйлайман.

— Сериалдаги асосий ролларни ижро этувчиларни номларини ошкор бўйлаб берлади.

— Албатта, бўлади. Узоқ вакт танлаб хамлаганини актёrlар ансамбли репетиция на суратга дарасдан давларидан фидойилик билан меҳнат қўлдилар. Уларнинг ҳаммаси професионал театр ва кино актёrlарни. Асосий ролларни Улугбек Юнусов, Шодин Тўхтаева, Ба-

йтизга ётиб-етмаган умри давомида самара-ли ҳаёт йўлини босиб ўтадиган инсонлар ҳам бор. Иктидорли актёр, яхши инсон Алишер Ҳамроев-нинг умри бу борада фоят ибратидир.

Алишернинг кўзларидаги илтижо, никоҳларида-ги маъюслик самимий, беғубор, дардли эди. Унинг характерли киёфаси «кинобол» эди. Бу жи-хатларга актёrlинг истеъоди, меҳнатсеварлиги, билими уйгунлашиб, етук киноактёр бўлиб ётишишига замин бўлди.

дир кўл телефонида унинг бир-икки ҳафта аввал олинган суратни кўриб колдим. У мен билган Алишер эмасди. Мен Алишерни кўргани бормаслигими айтдим... У хотираамда ўша мен билган — келишган, истара-ли, ўтирилган, шихоатли, забар-даст Алишерлиги-ни көлишини худа-жуда ис-тardim.

Афуски, ҳаётда якин инсонинг тўстадан йўкотиб кўймагунингча кадрига етмайсан киши. Режиссёр сифатида айтиши мумкинки, Алишер типла, кино учун туғилган серкірига ижодкор эди. Ютуғи — паузани ушлаб, ҳолатни кўзи билан очиб бера олиши кобилиятি бор эди.

— Кўпчилик актёrlарда ташки қиёфа ичига сингтан бўлди. Уларнинг кўзидан ажади, Алишер эса ижобий ҳаракмон бўла туриб, бутунлай салбий қиёфага ки-

шарни тошга уриб, дуч келган фильмларда суратга тушмагин, — деди. Ушা прайтлар Алишернинг юксалиши даври бўлди. Жуда кўп фильмларда суратга тушди. Кам њайайдиган одам негадир шошиб яшар экан. Охирги субхатимиз шифохонада бўлди. У кўзларимга ўтирилган тикип: «Ака, рол ўйнагим келяпти», — деди. У тўлкин бўлиб келди, мавжур ўтирилган келишган, истара-ли, ўтирилган, шихоатли, забар-даст Алишерлиги-ни көлишини худа-жуда ис-

тardim.

— Хар кимнинг тақдирида ёзилгани бўлди. Алишер Ҳамроев ҳақида жуда кўп ма-қоллар ёзилб, кўрсатувлар қилинди. 29 ёшли йигит ҳақидаги сухбатлар, кўрса-тувлар тарихи айланниб келилди. Алишер дарди бор-ган сарни ўзраётганини билса ҳам њеч кимга сезидрма-

Диккат: лени миллий сериал

А.Хамроев «Бахт қадри»

фильмida ижро этган илк эпизодик ролидан сўнг унга кўплаб тақлифлар туша бошлаган. Сұхбатларда ун-бот актёр бўлиб шаклланнида режиссёр Юсуф Розиковининг хизмати катта бўлгланигини таъкидларди. Кинона соҳасидаги яхшигина иоткуларга эришган бу актёр Миллий академик театдрда ҳам турли характердаги ролларни маҳорат билан ижро этган. Лекин, ба-риби, кинодаги фаолияти унинг актёр сифатидаги имкониятларни рўй-рост курасигати берган. «Едгор»-даги Жўра тақдирини, «Янги ой чиккан кеҳа-даги Кошим кечинмаларини, «Дилхор»-даги Тоштемир мухаббатини, «Нотанин полвон»-даги Аваз полвон ҳаётини, «Хуршида» кечиган эпизодларни ўтирилган манфурларни тўлаклонни очиб берганинг якъоли мисодиди.

Бир асарга кайта мурожаат этиш режиссёр ва актёрларни маҳорат билан ижро этган. Очиги, телевизионда ҳам бундай тажрибани эслолмайсан. Катта кинона, билимчиз, Россияда А.Суполов, Францияда Клод Лессија каби режиссёrlар ўз филмларига операторлик килишган. Айрим ўринлари Александр Дюманинг ўтирилган сюжети романларни эслатувчи бу телесериал драматуригига менинг шу кадар ўзига жалб этдиги, мен уни оператор сифатидаги ҳам кўз олдимга яқюқ келтиридим. Натижада камера ортида ўзим туршига карор килдим. Ишнинг сифатига эса, албатта, томошабин баҳо беради.

— «Ўзбектелефильм» Бадийи кенайси аъзоси сифатидаги «Кайтар дунё» фильмни томошабинлардан олдин кўришга муввафак, бўлдим. Назаримда, сериал янши ҳам кимаманки, бу асар кенг томошабинлар оммасини ҳам кизигтириб қолади. Зотан, бу томошабинлар анчадан бўйн ўзлари-нинг ўзбек сериалларини кутишади.

Замонавий мавзу, ҳаракмонлар — атрофимизда яшайтган одамлар, ҳақимизга яқин мъянавий-руҳий қадрийлар ҳамма учун кизиқарли бўлади, деб ўйлайман.

— Биз ижодкорлар ҳам шунга умид киламиз.

А.Хамроев «Бахт қадри»

тўлқин эди
унинг ҳаёт...

та иктидор эгаси эди, — дейди режиссёр Нуридин Косимов. — Уни «Нотанин полвон» фильмида боз ҳаракмон ролига тақлиф этдим. Шундай хусн-заковатни, қадоматни унга Оллоя табиатин инъом этганди. Спорт билан ўтирилган жараёни кўрсатишларни кўрсатиб берган. «Едгор»-даги Жўра тақдирини, «Янги ой чиккан кеҳа-даги Кошим кечинмаларини, «Дилхор»-даги Тоштемир мухаббатини, «Нотанин полвон»-даги Аваз полвон ҳаётини, «Хўмбок»-да Сардорчин манфурларни тўлаклонни очиб берганинг якъоли мисодиди.

Бир ҳаётни ҳам бу жуда мураккаб иш. Очиги, телевизионда ҳам бундай тажрибани эслолмайсан. Катта кинона, билимчиз, Россияда А.Суполов, Францияда Клод Лессија каби режиссёrlар ўз филмларига операторлик килишган. Айрим ўринлари Александр Дюманинг ўтирилган сюжети романларни эслатувчи бу телесериал драматуригига менинг шу кадар ўзига жалб этдиги, мен уни оператор сифатидаги ҳам кўз олдимга яқюқ келтиридим. Натижада камера ортида ўзим туршига карор килдим. Ишнинг сифатига эса, албатта, томошабин баҳо беради.

— «Ўзбектелефильм» Бадийи кенайси аъзоси сифатидаги «Кайтар дунё» фильмни томошабинлардан олдин кўришга муввафак, бўлдим. Назаримда, сериал янши ҳам кимаманки, бу асар кенг томошабинлар оммасини ҳам кизигтириб қолади. Зотан, бу томошабинлар анчадан бўйн ўзлари-нинг ўзбек сериалларини кутишади.

Замонавий мавзу, ҳаракмонлар — атрофимизда яшайтган одамлар, ҳақимизга яқин мъянавий-руҳий қадрийлар ҳамма учун кизиқарли бўлади, деб ўйлайман.

— Биз ижодкорлар ҳам шунга умид киламиз.

А.Хамроев ижросидаги ҳаракмонларини ақсариати мурakkab фэйл-авторли, ҳаётни зиддиятларга тўлашади. Шунинг унун ҳам уларни соҳиб ижодкорларни кутишади. Шундай кунларни кутишади. Алишер тақларидан ишонарни ижодкорларни кутишади.

А.Хамроев жуда ҳаётни ҳаёткандаридан: «Хилол ака, мен ўйда кутам, телефон килинг», — деди. Кўридан сўнг Алишер Ҳамроев тақдирини кутишади.

Боши иккичи бетда.

Этиёклар, ҳал этилиши осон кечмайдиган турли-туман мумомлар кучи фикрлашни талаб этади. Ана шу жараёнда, табиити, аклимиш ҳам ўтирилаши боради. Китоблар ўқиши, турли имларни ўрганиши аклини пешлайдими? Шубҳасиз! Бирок булоқ донишмандлардан Декарт яхдеб ўййермай, кўпроқ фикрлаш керак». Ўнта китобни шунчига ўқиши, мушоҳада этимагандан кўра, биттасини ўқиби ва укиб, чукур фикр юритган минг бора афзал. Яна шуни айтиш керакки, фикр юритишида мўътадиллик, яны мөвёр бўлгани мавзул. Беҳуда, узук-чопук, ноизчил фикрлаш — мияни говлатидан бошча нарса эмас. Ҳадеб ўйлавердиган боради иш биттайди. «Ўйчининг ўйи битгунча — таваккалчининг иши биттади» деган нақлини ҳам унутмаслигимиз керак.

Ёшлиарни чукур фикр юритиша ўргани учун адабийт муаллимлари асар воказаларини баён этишдан кўра кўпроқ таҳлил этишини ўргатсалар, тез-тез иншолар ёздирib турсалар фойдаси бекиёс булиши шубҳасиз. Тўғри, тест саволлари ҳам ўқувчиларни фикрлашни ўргатади. Лекин, назаримда, ишончни фойдаси тестдан кўпроқиди.

Мактаблар, шийцлер, коллежлар, олий ўкув юртларида ўтказилганинг «Заковат», «Нима? Қачон? Қаерда?» деб аталаувчи бахсларда савол-жавобларини асосий кисми «Фалон воказа қачон рўй берган?» мазмунидаги статистик маълумотлардан иборат бўлиб қолмокда. Бу билимни оширишга озми-кўпум ёрдам берса-да, фикрлаш кобилиятини ўстириша дэярли тасвир кўрсатмайди. Асосий ётиборни мазмунидан «Нега шундай?», «Нима учун?», «Қандай қилиб?» деган сўрқолар мұхассам бўлган ва уларга жавоб талаб килинадиган, фикрлашни ўндайдиган саволларга каратиш керак.

Одам корни очганда овқатланади, уйкусин келса, ухлайди ва бу табии ўтиёждир. Фикрлаш ҳам аслида ана шундай ўтиёж. Нафасат ўтиёж, балки лаззат ўтиёж. Лаззат бўлганда қандок — тенги ўйк лаззат! Афуски, фикрлаш лаззатини хис кўйиладиганлар ва ундоғи очсанда.

Фан ва техника тараққийтининг айрим қуалийларни болаларимизнинг билим эгаллашларидан тенгиси имкониятлар очайтган бўлса-да, фикрлаш ўтиёждариниң сўзларини ўтиришадиган. Ассоцияцияни ўтиришадиганларни ўтиришадиган. Интернет-кафеларига кирсангиз бунга яққол гуво бўласиз. Интернет саҳифаларида материялар билан танишганда ҳам уларнинг тўғри-нотўғрилиги, нима максадда берилгани хусусида чукур фикр юритиб кўрадиганлар кам. Ваҳоланки, «дунё ўргимчак тўри» деб аталаётган бу тармокда кишини чалигидаган, гоявий-ахлоқий ҳижатдан зарарли бўлган маълумотлар ҳам учраб туради.

Бугунгич глобаллашган жараёнида, ахборот хурухлари чалитувчи, мафтункор жилоларда наёмён бўлдатган бир даврда бундай маълумотларни тафаккур чириғидан ўтказиб, сарасини саррака, пучагини поччака ажрати олиш учун аввало кишининг фикрлаши ва дунёнка тўғри шакллантирилган бўлиши керак.

Хар бир кишининг тафаккур жараёни ўз салтанатидир. Бу салтанат сирларини билишга уринувчilar қанчалик ҳаракат килишмасин, ҳатто энг «акли» компютерларга да умид бояглашмасин, ўзгалар учун у коронку дунёлигича

хатом этиқодини мутлақо ўзгаришина мумкин. Зомбилар, камикадзвар, террор ижрочилари, энг аввали, дахлисилик салтанати бўлмиш фикрлашни ўркини тажовузкорларга, бой бериб ўркган кишилардир. Хотира ва тафаккурдан мосуво бўлиб, манкуртга айланшилининг оқибати қанчалар даҳшатли эканлигини улуғ киризди. Шунинг узун олимнинг ижоридаги фикрига бугун кимиди кўшишиши, кимидр кўшилмай «Бундай қарашлар энди ўз аҳамиятини ўйкотди», дейши ҳам мумкин. Замонавий техника воситалари, иш ва турмуш шароитидаги хуурбухаш кулаликлар ялковликни ўзага келтироқда. Ялковлик фақат вуҷудимизига хос эмас. Вујуд яловчиликдан бошланади.

Баъзи мuloҳазаларимизга ўтириз бидириб, чукур фикр юритиш давом этайдаган эканни, таракқиётди, ҳозирги науқатларни ўркишини таҳдиди.

Дунёда бир кичка инсоншунослик

таҳдиди марказлари бор. Олимларнинг аниқлашича, нормал ривожланган одамнинг боз миши ўртacha 3-5 foiz (!),

доҳар, яъни генийларники 15 foiz

куват билан ишлар экан. Табиити, бу кўрсаткиларни кутилди.

Диккат аро фикри қаёниким кетиб,

Нуқтаи мавхумни юз кисм этиб.

Хазар Навоий тафаккур курдатига

ана шундай юксак бахо берган. Инсон

ҳам мавхум нутка(!)ни ҳам идрок этиб,

акл-заковати билан уни юз кисмга

Фикрлашдир. Фикрлаш бош миямиз фаолияти экан, биз унинг имкониятидан қандай фойдаланягимиз? Миямиз кай даражада ишляпти?

Дунёда бир кичка инсоншунослик

таҳдиди марказлари бор. Олимларнинг

аниқлашича, нормал ривожланган одамнинг боз миши ўртacha 3-5 foiz (!),

доҳар, яъни генийларники 15 foiz

куват билан ишлар экан. Табиити, бу кўрсаткиларни кутилди.

Дикат аро фикри қаёниким кетиб,

Нуқтаи мавхумни юз кисм этиб.

Хазар Навоий тафаккур курдатига

ана шундай юксак бахо берган. Инсон

ҳам мавхум нутка(!)ни ҳам идрок этиб,

акл-заковати билан уни юз кисмга

ишишди.

— Ха, нимайди?

Хизмат акат?

— Мен даданигиз

билин бирга ишлаганман.

Дуд экстик.

Исмим...

— Ие, ие. Сизни

танимабман, кечира-

сиз. Сизни ўшилигим-

да кўрганман. Анча

ўзгариб кетибсиз...

Сочларин-

гиз ҳам...

У шундай дея ми-

лан бошкадан кочклошиб

кўриши.

Мен эса Муҳаммади

багримга босгандек бўлдим.

Кўзларимга ёш қалди.

— Судда ишлабтаг экансиз,

жуда хурсанд бўлдим.

Дадан-

гизнинг орзуни ушлагиди.

Сизни

Тошкентга олиб

кетиб ўзимни

да ўзимни ишлатади.

— Ундан мактабнан

хам мавхум

нота!

— Майли...

Тўладан келган

хароми...

— Шаҳар судиди

да мажлиси

котиб

лавозимиди

ишишади.

— Шу куни шониринг

рухи ёш бўлган бўлса ажаб

эмас.

— Тўхтамурод

ТОШЕВ

— Газета ўзбекистон

Матбуоти

ишимизни

хизматидан

хамариди

хамариди